

Opintomatka Ruotsiin, Karlstadiin 7.-13.5.2023

Olin Ruotsissa opintomatalla ja tutustuin kahteen kouluun. Karlstads Globala Gymnasium otti minut vastaan maanantaina 8.5. ja Nobelgymnasiet emännöi minua loppuviikon. Ajankohta ei ehkä ollut paras mahdollinen, sillä molemmissa kouluissa oli kansalliset kokeet päällä ja tavallisia oppitunteja ei ollut niin paljon kuin tavallisesti. Toisaalta taas pääsin seuraamaan kokeita ja sain jonkinlaiset käsityksen myös arviointiprosessista. Miksi valitsin tulla juuri tänne johtuu siitä, että puolet perimästäni on peräisin täältä ja oli ihanaa tuntea puuttuvan palasen taas loksahdavan paikoilleen. Värmlannin murre on äitini kieli ja oma ensimmäinen kieleni, jonka olen ensimmäisten 2,5 vuoden aikana siellä asuessani oppinut. Koin, että pääsin nopeasti sinuiksi opettajienkin kanssa, kun meillä oli yhteinen kieli omine erityispiirteineen. Toki opettajakunnassa oli ihmisiä muualtakin päin Ruotsista ja useilla oli myös suomalaista taustaa.

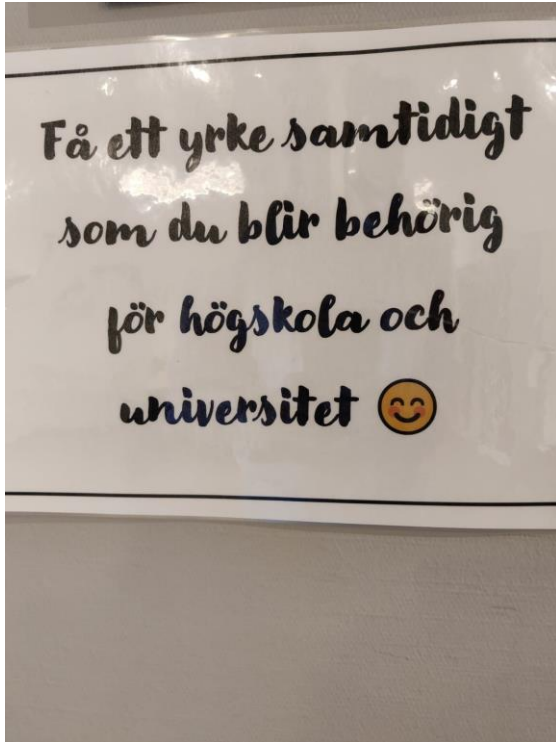
Koulut

Karlstads Globala Gymnasiumissa opiskelijoita on 350 ja opettajia parikymmentä. Koulu on jatko-opintoihin valmistava ja siellä oli neljä eri suuntautumisvaihtoehtoa: Talous, luonto, yhteiskunta ja tekniikka. Koulu on toista vuotta käynnissä oleva "friskola" eli vapaakoulu. Vapaakoulut ovat valtion rahoittamia, mutta itsenäisesti toimivia, voittoa tavoittelemattomia opinahjoja, jotka seuraavat kuitenkin opetusviraston linjauksia ja oppimistavoitteita. Tässä koulussa tuntui olevan todella motivoituneita ja lahjakkaita opiskelijoita sekä aineeseensa paneutuneita opettajia. Monella kurssilla luettiin muun oppimateriaalin lisäksi myös kaunokirjallinen kirja, joka liittyi käsiteltävään teemaan. Projektityöt olivat melko laajoja ja oppiainerajat ylittäviä.

Nobelgymnasiet on kunnallinen, ammatillisesti suuntautunut lukiokoulu, jonka linjat ovat: Käsityö (sis. kampaamo- ja stylistiala), auto- ja kuljetus, lapsi- ja vapaa-aika, sähkö- ja energia, rakennus- ja teollisuus, LVI- ja kiinteistöala sekä automekaanikkokoulutus. Täällä on mahdollista myös opiskella lisää teoreettisia aineita tavallisen ammatillisen lukiotutkinnon lisäksi ja näin saada riittävä pätevyys jatkaa korkeakouluun. Tämä koulu on tänä vuonna vastannut yksin valmentavasta koulutuksesta, mikä tarkoittaa sitä, että he pitävät jonkinlaista ”kymppiluokkaa”, jossa kohennetaan yläkoulun arvosanoja, harjoitetaan opiskelutaitoja ja esim. kohennetaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ruotsikielen taitoa. Heillä on jonkin verran haasteita hyvin heterogeenisen opiskelijamassan ohjaamisessa sekä levottomuuksissa erityisesti syksyisin liittyen huumeisiin, rasismiin ja kiusaamiseen. Tilanne rauhoittuu yleensä parissa kuukaudessa, kun kaikki löytävät paikkaansa ja epäsovivat opiskelijat lähtevät tai lähetetään muualle. Opiskelijoita täällä on 800-1000. Määrän vaihtelevuus johtuu siitä, että lähes joka hetki osa opiskelijoista on työharjoittelussa.

Vuotuinen sisäänotto kaikkina on noin 300 opiskelijaa. Opettajia on 126. Joissakin tällaisissa kouluissa voi olla hyvin paljon opettajavaihtuvuutta, mutta täällä on paljon pitkän linjan opettajia, jotka ovat hyvin omistautuneita työlleen. Monet sanoivat, että juuri tämän kokevat omaksi koulukseksi, eivätkä vaihtaisi pois. Koulussa oli hyvin lämmin ja välittävä henki ja opettajat näyttivät pitävän työstään.

Opettajilla on Nobelgymnasietissa noin viiden hengen työtiimejä, joissa he tekevät tiiviimmin töitä lukuvuoden aikana. Tiimi koostuu sekä ammattiaineiden opettajista, että aineenopettajista ja he opettavat samoja opiskelijaryhmiä lukuvuoden aikana. Työtiimi jakaa työhuoneen ja he myös

kokoustavat kerran viikossa ja käsittelevät opiskelijoihin liittyviä arkisia asioita, mutta paneutuvat myös kehitystehtäviin.

Melkein kaikilla opettajilla (molemmista kouluissa) on mentor-ryhmä eli opiskelijaryhmä, jota tapaa kerran viikossa puolen tunnin ajan. Näissä tapaamisissa käsitellään ajankohtaisia asioita tai erilaisia esim. hyvinvointiin liittyviä teemoja. Tämä on hyvin samanlaista kuin meidän ryhmänohjauksemme.

Eroja ja yhtäläisyyksiä

Viikko oli hyvin antoisa ja sain siitä paljon. Varmasti myös annoin heille paljon uutta tietoa siitä, miten Suomessa asiat toimivat. Heillä oli käsitys siitä, että Suomessa koulutustaso on korkealla ja halusivat tietää miksi ja "miten me teemme sen"! Paljon tuli vertailtua erilaisissa keskusteluissa maiden koulutusjärjestelmiä ja tokihan eroja löytyy. Sinällään opetustyö on toki samanlaista, vaikka rakenteet ovatkin erilaiset. Suomen vahvuus lienee koulutuksen tasalaatuisuus. Kaikki on selkeästi strukturoitua ja paremmin ohjattua ylhäältäpäin. Oppimateriaalit ovat laadukkaita ja seuraavat yhteistä opetussuunnitelmaa. Valmiita oppikirjoja myös käytetään paljon ja koulut ovat muutenkin hyvin samanlaisia koko maassamme. Kouluillamme saattaa olla eri painopistealueita, mutta kuitenkin opiskelijat käyvät läpi samat pakolliset kurssit ja yleissivistävä pohja on laaja. Opettajan ammatti on Suomessa yhä melko arvostettua ja ehkä sopivampaa porukkaa valitaan opettajakoulutukseen? Ruotsissa ammattia ei arvosteta niin paljoa, sitä pidetään huonosti palkattuna ja koulutukseen haalitaan ihmisiä vähäisillä kriteereillä.

Ruotsissa on monenlaisia lukiokouluja: kunnallisia, vapaakouluja ja yksityiskouluja ja kaikki nämä voivat suuntautua omalla tavallaan, joko yliopistoon valmentavana oppilaitoksena tai antamalla opiskelijoille ammattitutkinnon tai jopa sekä että. Ehkä tämä koulutuksen kirjavuus saa aikaan sen, että laatu ei aina ole niin tasaista? Monet kunnalliset lukiokoulut kokevat vapaakoulut pahoina kilpailijoina, sillä ne ovat usein uudempia ja osaavat houkuttaa opiskelijoita uusilla aseilla. Tämä saa aikaan sen, että menestyksekkäämpiä opiskelijoita valuu niihin ja kunnallisiin kouluihin voi tulla hieman heikompaa ainesta. Vapaakoulut rahoitetaan pääosin verorahoilla ts. koulu saa valtiolta opiskelijaa kohden tietyn summan rahaa, kuten muutkin koulut. Vapaakoulut saavat usein rahaa myös säätiöiltä, joiden kanssa ovat yhteistyössä. Opiskelijoille opiskelu on maksutonta toisin kuin yksityiskouluissa. Erilaisten koulujen lisääntyminen voi lisätä vääränlaista kilpailua ja eriarvoistumista, eivätkä koulujen arvosanat välttämättä ole yks'yhteen. Osa perheistä haluaa välttää kouluja, joissa on esim. paljon maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ja valitsevat siksi vapaakoulun.

Suomessa lukion suorittaminen huipentuu ylioppilastutkintoon ja siihen liittyviin yo-kokeisiin. Osittain samantyyppisiä kokeita pidetään myös Ruotsissa, mutta kuitenkin nämä kansalliset kokeet on järjestetty hieman löyhemmin. Kokeissa on sekä kirjallinen, että suullinen osuus. Kirjalliset osuudet pidetään samoina päivinä koko maassa, mutta suullisen kokeen ajankohdan saa opettaja sopia itse opiskelijoiden kanssa. Ja jos joku on ollut poissa esim. sairauden vuoksi hän voi tehdä myös kirjallisen kokeen myöhemmin ja vaikkapa jonkin vanhan kokeen. Kansallisia kokeita pidetään joka vuositasolla ja siitä saatava arvosana vaikuttaa aineesta saatavaan lopulliseen arvosanaan, kuten mikä tahansa koearvosana. Arvosana-asteikko on sama kuin Amerikassa, F-A. Kansallisia kokeita ei mikään tahon tarkista keskitetysti tai järjestelmällisesti, (vrt. meidän YTL:mme) mutta pistokokeita voidaan tehdä, jotta voitaisiin jollain tasolla kontrolloida arviointien tasaisuutta. Ruotsissa on viime aikoina ollut puhetta ns. "iloarvosanoista" (glädjebetyg), mikä tarkoittaa sitä, että jotkut koulut ovat antaneet liian hyviä arvosanoja opiskelijan osaamiseen nähden. Tätä on esiintynyt eri kouluasteilla,

mutta erityisesti vapaakouluja on tästä kritisoitu. Liian hyvät numerot ovat ennen kaikkea opiskelijalle itselleen huono juttu, sillä hän voi päästä sisään kouluun, jossa ei oikeasti pärjääkään. Hallitus haluaa nyt suitsia liian hyvien arvosanojen antamista ja aikoo käynnistää asiasta selvityksen.

Ruotsissa on valtion kouluvirasto, joka linjaa taitotavoitteet eli sen mihin pitää yltää milläkin vuositason eri aineissa. Systemaattista saman oppimateriaalin käyttöä ei ole kuten meillä, vaan jokainen opettaja saa vapaat kädet rakentaa kurssien sisällöt. Toki löytyy joitain valmiita materiaaleja, joista voi lähteä liikkeelle. Jos opiskelijalla jokin oppimiseen liittyvä osa-alue kaipaa kohennusta niin hän tekee siihen lisää näyttöjä. Jos toisaalta on saanut näytettyä jo yhdellä palautetulla työllä ja kokeella, että osaa, niin ei ole välttämätöntä tehdä enempää näyttöjä. Lähtökohtaisesti kaikki tekevät kaiken, mutta jos on esim. sairaana niin ei ole ihan välttämätöntä tehdä väliin jäänyttä tehtävää.

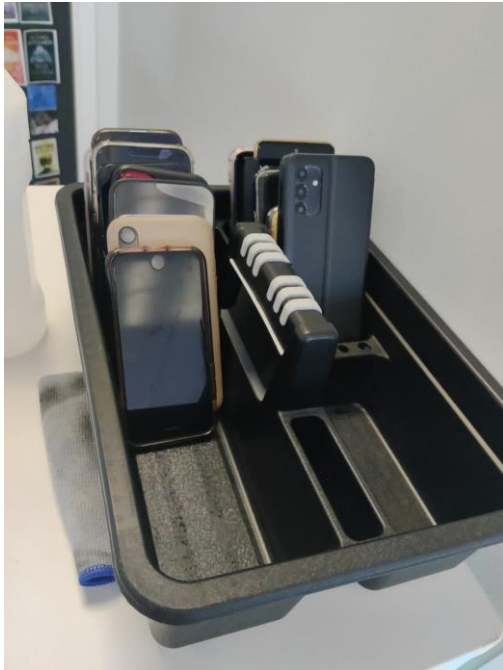
Mitä me voisimme oppia Ruotsilta?

Vaikka edellä on kuvattu Ruotsin koululaitoksen haasteitakin, meillä on silti heiltä opittavaa. Silmiinpistäväntä oli se miten tuttavalliset välit opettajilla ja opiskelijoilla oli. Opiskelijat seuraavat samoja opettajia koko vuoden, joten he tutustuvat toisiinsa hyvin. Esim. kurssi englanti 5, kattaa koko ensimmäisen lukuvuoden ja englanti 6 otetaan seuraavaksi lukuvuodeksi. Koko vuosi opiskellaan samojen opettajien kanssa. Ryhmien koko on myöskin melko pieni, 20kpl. Opettajat tuntuivat muistavan opiskelijoiden tilanteet ja muistuttivat heitä ohimennen käytävillä eri asioista.

Kansallisten kokeiden lisäksi monet muut opintotehtävät sisälsivät sekä suullisen, että kirjallisen osuuden. Näin osaamistaan pääsi näyttämään monipuolisemmin ja opiskelijat, jotka ovat suullisesti lahjakkaampia kuin kirjallisesti saavat paremman mahdollisuuden näyttää osaamistaan. Kurssien arvosana määräytyy kaikista näytöistä yhteensä.

Jos luvattomia poissaoloja on liikaa niin opiskelijaa kohti varattu määräraha vedetään pois, eikä tämä enää voi jatkaa opintoja. Toki ennen tätä edeltävät useat eri selvitykset ja tukitoimet. Turvaverkko on hyvä. Opettajia ja muuta henkilökuntaa (kuraattorit, terveydenhoitajat, tukiopettajat, erityisopettajat, psykologit) on suhteessa opiskelijoihin enemmän kuin meillä. Tukiopettajat päivystävät jatkuvasti molemmissa kouluissa pääaulassa ja opettajainhuoneeseen saa tulla kävääsemään muutta mutkitta. Tukiopettajat ovat opettajia, jotka avustavat opiskelijoita erilaisissa arkisissa tilanteissa ja muuten vain kuulostelevat opiskelijoiden vointia ja toimivat juttukavereina. He käyttävät virallisten kanavien lisäksi myös nuorten suosimia sovelluksia kuten Snapchattia ja TikTokia. Nobel-gymnasiumin tukiope-Susanne kertoi, että hän nauhoittaa aina iltaisin pienen ja positiivisen tsemppivideon, jonka lähettää aamulla opiskelijoille, joiden kuvittelee sellaista tarvitsevan. Aikuiset ovat siis todella hyvin saavutettavissa ja nuorten voinnista ollaan melko hyvin perillä. Opiskelijat tulivat helposti juttelemaan myös minulle, ventovieraalle ihmiselle. Jutustelu tuntuu ylipäätään olevan ruotsalaisille nuorille helpompaa kuin suomalaisille ja muutenkin ollaan huomaavaisempia ja kohteliaampia.

Viime syksystä lähtien Ruotsin kouluissa on ollut mahdollista kerätä kouluissa kännykät pois joko oppitunnin tai koko päivän ajaksi. Koulut ovat itse saaneet tehdä tarkemman linjauksen tähän viime syksyn lakimuutoksen jälkeen. <https://www.jpinfo.net/se/kunskap/nyheter4/2022/november/vad-innebar-de-nya-reglerna-om-omhandertagande-av-mobiltelefoner/>

Näissä kahdessa koulussa opiskelijoiden puhelimet kerätään systemaattisesti pois oppitunnin alkaessa ja annetaan takaisin oppitunnin jälkeen. 90 minuutin tai pidemmän oppitunnin keskellä on pieni jaloittelutauko, jolloin puhelinta saa hetken käyttää. Eräs opettaja tosin sanoi ryhmälleen, että menkää mieluummin ulos happihypylle ilman puhelimia ja näin he tekivät ilman sen enempiä protesteja! Kännyköiden poiskeräämiseen on jo niin totuttu, että jotkin ryhmät ihan itse sisään tullessaan laittoivat ne laatikkoon tai jättivät latautumaan luokan eteen. Opiskelijoilla on läppärit käytössä ja niitä käytetään paperikirjojen yms. rinnalla. Palautettavat tehtävät ja kokeet tehdään koneella. Oppimisympäristöinä käytetään Google Classroomia (Globala Gymnasiet) ja Itslearning-sovellusta (Nobelgymnasiet). Molemmilla on kokeissa käytössä Digiexam. Vaikka läppärit olivat koko ajan käsillä, ei niillä pelattu, katsottu sarjoja, eikä shoppailtu nettikaupoissa, vaan tehtiin koulutehtäviä. Pari kertaa näin jonkun hetkellisesti hairahtuvan, mutta koulutehtäviin keskittyminen oli yleinen kuva molemmissa kouluissa, myös niissä ryhmissä, joissa kuulema oli heikommin motivoitunutta tai huonosti keskittyvää porukkaa joukossa. Olisiko siis niin, että kun ruotsalaiset ovat maltillisemmin lähestyneet digitaalisuuden maailmaa, niin opiskelijat ovat paremmin ehtineet oppia oikeaa tapaa toimia? Meillä hypättiin digitaaliseen karkkimereen samoin tein ja nyt monet opiskelijamme eivät osaa olla ahmimatta herkkuja liikaa, kun niitä kerran on tarjolla. Ruotsissa oppitunneilla keskityttiin hyvin, kun ei tarvinnut jatkuvasti reagoida kännykän ilmoituksiin eikä kesyä muutenkaan netin houkutuksiin. Kun kännykkää ei saanut käyttää, niin kunnolliseen työskentelyyn oltiin totuttu, eikä läppärisurffailuakaan siksi harrastettu. Se, että ei olla pelkästään digitaalisissa ympäristöissä ehkä tekee sen, että laitteiden käyttö pysyy hallinnassa? Jokaisella opettajalla on oma kännykkälaatikko, muovilaatikko, jossa on pehmustettu lokerikko sisällä. Tämä on kuulema alun perin taskulaskinlaatikko. Kännyköitä käytetään kyllä muuten ihan samalla tavalla kuin meillä, eli koko ajan. Tekoälyn ja plagioinnin kanssa heillä on samanlaisia haasteita kuin meillä. Keskusteluja käydään siitä, miten tekoälyä voisi käyttää opetuksessa, kun ei sitä voi enää kokonaan välttääkään. Näin pari esimerkkiä siitä, miten englanninopettaja oli hyödyntänyt ChatGPT:tä tehtävänannoissaan.

Suomen oppimistulokset heikkenevät kovaa vauhtia ja tämä asia minun oli ruotsalaisille kollegoilleniikin valitettavasti todettava. Olemme tulleet huipulta vauhdilla alaspäin. He kysyivät syitä moiseen ja mainitsin taloudelliset leikkaukset, digitalisaation ja opiskelijoiden keskittymiskyvyn heikkenemisen. Syitä lienee muitakin, mutta nämä ovat ne näkyvimmit asiat opettajan arkipäivässä.

Asiaan pitäisi nopeasti puuttua. Isoja yhteiskunnallisia kysymyksiä emme pysty välttämättä nopeasti ratkomaan, mutta koulun tasolla voisi moniin arkipäivän asioihin puuttua, kuten opiskeluympäristön rauhoittamiseen digitaalisuutta vähentämällä.

Ohjelma:

MON 8th May Karlstads Globala gymnasium

8-9 Tour round the school with Swedish teacher Fredrik Arntz. Comparing the school systems.

9-10 Talking about teaching English and going through course material with English teacher Bob Wallace.

10.15-11.25 English lesson with Bob, mentoring the students in their research projects in English.

11.45-13.00 Swedish lesson with Fredrik, listening to presentations on national minority languages in Sweden.

13-15 Lunch and discussions with other teachers, meeting the headmaster and comparing the school systems in Finland and Sweden, talking about digitalisation and ChatGPT.

15-16 English lesson with Bob, assisting in writing tasks.

TUE 9th May Nobelgymnasiet

8-8.30 Ulla-Carin Boes: Presentation of the week.

8.40-12.00 Two English lessons with Ulla-Carin. Students were watching a film and writing a review.

Lunch and discussions.

13.00 Tour round the school. Meeting many students and teachers. Discussions.

15-16 Teachers development group.

WED 10th May

8.40-10.10 Swedish lesson on sociolinguistics with Malin Bjerner.

10.20-10.45 Presentations in Swedish and evaluating them with Malin.

Lunch with teachers. Discussions.

12.00-12.40 Meeting with working teams.

12.45-14.15 Swedish lesson with tre groups. Watching a documentary on sexual consent, discussions and reflections with the students.

THU 11th May

8.30-9.30 Teachers' meeting with dicussions on the intake and competition between schools.

Coffee and discussions with the teachers.

10.05-11.35 Swedish lesson, telling about the Finnish schoolsystem, helping the students with a writing task.

Lunch and diskussions with the teachers.

13.00-14.30 Swedish lesson, helping the students with a writing task.

14.50- 16.20 English lesson, telling about the Finnish schoolsystem, helping the students with their presentations.

FRI 12th May

8.40-11 Listening to oral exams with Martin Sammeli, discussing evaluation and going through criteria.

11.30-13 Trip to a cultural site, Alsters Herrgård (home to Gustaf Fröding, a local poet) with the first year students.

Guided tour and lunch.

14-15 English lesson with Anette Göransson, telling about the Finnish schoolsystem, helping the students with their presentations.